

ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Το παρακάτω αρβανίτικο κείμενο* δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Μέλλον της Πατρίδος»¹ το 1860 (Εικ. 19α,β), και θα πρέπει να εκφωνήθηκε κατά την περίοδο της διεξαγωγής εκλογών από τον Δεκέμβριο του 1860 ως το Μάρτη του 1861, όπου μέσα σε κλίμα φοβίας νοθείας και φυλακίσεων νίκησε η κυβερνητική φιλομοναρχική παράταξη του Αθανασίου Μιαούλη². Θεωρούμε δε σημαντική την αναδημοσίευση του μια και είναι ένα από τα ελάχιστα δείγματα πεζού λόγου, που μας έχει διασωθεί μέχρι σήμερα, της αρβανίτικης διαλέκτου της Αττικής, αφού οι νεώτεροι ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με αυτήν έχουν καταπιαστεί κυρίως με τραγούδια και είναι ελάχιστες οι εξαιρέσεις που έχουμε λίγα παραμύθια³.

Ένα άλλο στοιχείο που γίνεται ακόμα φανερό από τον προκείμενο προεκλογικό λόγο, είναι ότι η επιρροή των αλβανοφώνων της Αττικής στις πολιτικές εξελίξεις της πρωτεύουσας θα πρέπει να ήταν αρκετά σοβαρή. Αυτό είναι φυσικό άλλωστε αν κρίνουμε από το πλήθος των πολιτικών που κατάγονταν από τα αρβανιτόφωνα μέρη της Ελλάδας. Φαίνεται λοιπόν ότι η αντίθετη της αυλής του Όθωνα παράταξη, και μετέπειτα προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση, θα πρέπει να έκανε μεγάλες προσπάθειες να προσεταιρισθεί τους αρβανίτες της Αττικής και Βοιωτίας, ανθρώπους, από όσα γνωρίζουμε κατ' εξοχήν συντηρητικούς, σταθερούς στα φρονήματά τους και συνήθως πιστούς στους εκάστοτε βασιλείς. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι και η έκδοση τέτοιων δίγλωσσων προκηρύξεων, στα ελληνικά και αρβανίτικα, προκειμένου να ενημερωθεί καλλίτερα ο αρβανίτικος πληθυσμός από την μια και πιθανόν, άποψή μας, για να διευκολύνονται και οι μη αρβανιτόφωνοι ή λιγώτεροι γνώστες της αρβανίτικης πολιτευτές, όταν απευθύνονταν προς τους αρβανίτες.

Πιστεύουμε ότι στο μέλλον θα βρεθούν και άλλα παρόμοια κείμενα, για τα οποία σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι αξιόλογα μνημεία της αρβανίτικης διαλέκτου που σχεδόν εξαφανίστηκε.

Για την παράθεση του κειμένου ακολουθήσαμε την παρακάτω σειρά. Στην αριστερή σελίδα παρατίθεται χωρίς καμία διόρθωση το κείμενο και η απόδοσή του όπως ακριβώς είναι γραμμένο στην εφημερίδα, ενώ στην δεξιά σελίδα ακολουθεί το κείμενο διορθωμένο και γραμμένο με το καθιερωμένο πλέον και επίσημο λατινικό —αλβανικό— αλφάβητο μαζί με την κατά λέξη μετάφραση.

* Από τη θέση αυτή οφείλουμε να ευχαριστήσουμε τον φίλο ιστορικό Χάρη Μπαμπούνη, που μας παραχώρησε και μας επέτρεψε την δημοσίευση του παραπάνω λόγου.

Πρ' πολίτ τ⁴ κατούντεβει
τ' Ἀθήν^εσέ.

Βλέζερ!

Δέου ἴστ ι λγάγκετέ⁶ ἀκόμα
γκά γκιάκέρατ^ε τέ τάτρεβει εδέ
βλέζερεβει τουαῖ· προγγισμέ τύρα-
γνονέ, αποκτήσμέ. ελευθερινέ, ἴστ
σίουμ' ε μάδε λοιπόν βλαστημί ντέ
κάι γκιάκου τέ μος γέμι ικανό πρ'
έλευτερί. Τουτί ατά σείτέτέ τσέ
βανέ ντέ λζουφτέ ντο τέ νά γιάπένε
νέμέ εδέ μαλέκίμε. Νά τσέ κέμι
σύνταγμαέ. Τσέ ντο θέτέ σύνταγμαέ;
Ντο θέτέ τσέ γκίθ^ε πολίτ κά τό δι-
καίωμα τέ φροντίσν^ε βέτέμέ τέ
διοικήσετέ μίρέ πατρίδα, τέ μός
κέτέ τέ ρέντέ φόρο, τό μπέν^ετέ τέ
μίρε νόμε, τέ μος ημπέν^ενέ κονά-
κζε, τέ μος ημπιέρ^ε χωροφύλακαῖ
μέ βούρδουλέ εδέ τέ τζέρατέ. Επει-
δή τσέ νουκ μπορέσν^ενέ τουτί πο-
λίτέ τέ μπλίδενέ, ψέ γζανέ ἀλάρ-
γου νζέρι γκά νζάτρι διορίσν^ενέ
ἀντιπροσώπέ εδέ ατά θούγενέ βου-
λευταί. Ατά μπέν^ενέ ἄτέ τσέ ντο
τέ μπέιν^ε πολίτέ ντέ μπλιδεσινέ, ε-
δέ τσέ ντό μπέν^ενέ ατά ἴστ ι μίρέ
μπέν^ε. Νάννι καταλάβέννι μίρέ
τσέ ἄν φροντίσν^ινι τέ διορίσέννι τέ
μίρε νζέρες ἄτα τσέ ντό βέζν^ετό-
νζέν^ε συμφέρονέ τουαῖ, νζέρες τσέ
νουκ μπορέσ ντον^ετέ τι πλανέφέν^ετέ
μός τί χέλκ^ετέ γκά μέρος ι τία ντό
τέ γέννι ελεύτερο σί ου ντό σύντα-
γμαῖ· ἄν νούκ φροντίζν^ινι τέ σκέ-

Πρός τους πολίτας των
χωρίων της Αττικής.⁵

Αδελφοί!

Η γη ακόμη αχνίζει από τα
αίματα των πατέρων μας, των
αδελφών μας· εδιώξαμεν τον τύ-
ραννον· απεκτήσαμεν την γλυ-
κειάν ελευθερίαν. Είνε βλασφημία
λοιπόν εις αυτό το αίμα, όπου επό-
τισε την γην, να μην ήμεθα ικανοί
της ελευθερίας· όλοι αυτοί οι μάρ-
τυρες, όπου έπεσαν εις τον ιερόν
αγώνα, θα μας καταρασθούν και
θα μας αναθεματίσουν. Ιδού έχο-
μεν Σύνταγμα. Τι θα ειπή Σύντα-
γμα; θα ειπή ότι κάθε πολίτης έχει
το δικαίωμα να φροντίζη ο ίδιος
να διοικήται καλά ο τόπος του, να
μη έχη βαρείς φόρους, να κάμνη
καλούς νόμους, να μη του κάνουν
κονάκι, να μη τον χτυπά ο χωρο-
φύλαξ με το βούρδουλα κ.τ.λ.
Επειδή δε δεν ειμπορούν όλοι οι
πολίται να μαζευθούν, διότι είνε
πολύ μακράν ο ένας από τον άλ-
λον, διορίζουν αντιπροσώπους, οι
οποίοι ονομάζονται βουλευταί.
Αυτοί θα κάμουν ό,τι ήθελαν κά-
μει οι πολίται αυτοί, εάν εμα-
ζεύοντο και ό,τι κάμουν αυτοί είνε
καλά καμωμένον. Τόρα εννοείτε
καλά, ότι εάν φροντίσητε και διο-
ρίσητε ανθρώπους, όπου θα κυττά-
ξουν το συμφέρον Σας, ανθρώπους
όπου δεν ειμπορεί κανένας να τους
πλανήση και να τους επηρεάση θα
είσθαι ελεύθεροι, καθώς το Σύντα-
γμα Σας θέλει· εάν δε δεν φροντί-

*Për politë të
katundevet t' Athinësë*

Vllezër,
Dheu ishtë i ljagëtë. a-ko-
ma nga gjakëratë të tatërevet
edhe vlezërvet tuaj; progji-
smë tiraghnonë, apoktismë
eleftherinë, ishtë shumë e ma-
dhe lipon vlastimi ndë kaj
gjaku të mos jemi ikano për
elefteri. Tuti ata shejtëtë çë
ranë ndë ljustë do të na japënë
nëmë edhe mallëkimë. Na çë
kemi sidaghmë. Çë do thetë si-
daghmë? Do thetë çë gjithë
polit ka to dhieoma të frodi-
snjë vetëmë të dhiiqisetë mirë
patridha, të mos ketë të rëndë
foro, të bënë të mirë nome të
mos i bënë konaqje, të mos
i bjerë horofilakai me vurdh-
ulë edhe të tjeratë. Epidhi çë
nuk boresnjënë tuti politë të
mblidhenë, pse janë alarghu
njëri nga njatri, dhiorisnjënë
antiprosopë edhe ata thuhënë
vulefte. Ata bënë atë çë do
të bëjnë politë ndë mblidhe-
sinë, edhe çë do bëjnë ata ishtë
i mirë bënë. Nani katalavëni
mirë çë an frodisni të dhiori-
seni të mirë njerës, ata çë do
vëzhdonjënë simferonë tuaj,
njerës çë nuk mbores ndonjë ti
planepsnjë, mos ti helqjë nga
meros i tia, do të jeni eleftero

*Για τους πολίτες των χω-
ριών της Αθήνας*

Αδέλφια
Η γη είναι βρεγμένη (ναπή)
ακόμα από τα αίματα των πατέ-
ρων σας και των αδελφών σας·
διώξαμε τον τύραννο, αποκτήσαμε
την ελευθερία, είναι πολύ μεγάλη
λοιπόν βλαστημία σε αυτό το αί-
μα, να μην είμαστε ικανοί για την
ελευθερία. Όλοι αυτοί οι μάρτυρες
(άγιοι) που έπεσαν σε αυτό τον
αγώνα (πόλεμο) θα μας δώσουν
κατάρρα και ανάθεμα. Να γιατί έ-
χουμε σύνταγμα. Τι θα πη σύντα-
γμα; Θα πη ότι κάθε πολίτης (ό-
λοι οι πολίτες) έχει το δικαίωμα
να φροντίζει ο ίδιος να διοικείται
καλά η πατρίδα, να μην έχη βαρύ
φόρο, να κάνη καλούς νόμους, να
μην του κάνουν κονάκι, να μην
τον κτυπά ο χωροφύλακας με το
βούρδουλα και άλλα (κλπ.) Επει-
δή δε δεν μπορούν όλοι οι πολίτες
να μαζευτούν, γιατί είναι μακριά ο
ένας από τον άλλο, διορίζουν αντι-
προσώπους και αυτοί ονομάζονται
βουλευταί. Αυτοί κάνουν αυτό που
θα έκαναν οι πολίτες στην συγκεν-
τρωση (εάν συγκεντρώνονταν),
και ότι θα κάνουν αυτοί είναι καλά
καμωμένο. Τώρα καταλάβετε κα-
λά ότι αν φροντίσετε να διορίσετε
(ορίσετε) καλούς ανθρώπους, αυ-
τούς που θα κυττάζουν το συμφέρο
σας, ανθρώπους που δεν μπορεί
κανείς να τους πλανέψει (παρασύ-
ρει) ούτε να τους τραβήξει προς το

φεννι μιρέ βέτέμέ, έδέ ντόντζε νιά-
 τρέ ουκέσέντζε είτε μέ φοβέρέ είτε
 μέ συμφέρο άχέρα νούκ ντό τέ
 διοικήσεννι άστού τσε ντόννι, ντό
 τέ μπένενε βουλευταί άτά τσε νούκ
 ντό φροντίσντζένε πρ' τέ μιρέ τούαί,
 αλλά πρ' συμφέρο τίρεβετ, έδέ πα-
 σταί νούκ ντό γέννι έλευτερο σί ου
 ντό σύνταγμαί. Αχέρα ι μπίρι ι
 φόρτιτ νούκ ντο βέ ταχτικό, αλλά
 ντό τέ ξερέσετέ πρ' άνήλικο έδέ
 σακάτ, έδέ ι μπίρι ι' φτωχόιτ ντο
 βέ βέτέμέ· άχέρα ντό βίντζε άπο-
 σπασμάί έδέ ντό του κέρκόντζε κοτ-
 τα πήττα έδέ ντό του μπζιρέ έδέ
 γζακάντζε· άχέρα ντό βίντζε ισπρά-
 κτορι του σζέσε κούδέ έδέ ντό του
 μάρε ντέ φυλακή ένω ι φόρτι λζέ τέ
 κέτέ ντέ τίρε μιτζέρα δραχμέ νούκ
 ντό τέ γκάσένε, έδέ τέ τζέρατέ του
 ντίννι· ένω άν διορίσέννι νζιέρές
 τούαί τσε ντίνε βασσαρνίτέ τούαί
 έδέ νζιε μπάτσέ χωροφύλακαίτ,
 φζάλζα ε κά, έδέ νζιε ε βόγκέλζε
 παραπονί ντο τέ γζιέτέ νζιε ε μάδε
 προσβολή ντέ πολίτι, ψε πολίτι ά-
 χέρα ντό βέ ντέ ι βέρτέτι αντιπρό-
 σωποι ι τία έδέ νούκ ντό τί θέτέ
 «έννοια σου ντό φροντίσέν...τσε πι-
 ράξεν πρ' νζιε μπάτσέ... άστου ιστ'
 καιρόί...» αλλά ντό τέ βέ ντέ βου-
 λή τέ θετέ έδέ βουλευταίτέ ντό θε-
 ρεσένε ύπουργόνε τ' επλεντζένε τσε
 ου μπέ ντό τί κέρκόντζένε ικανο-
 ποιής έδέ ντό τέ γκζιέκόνετέ αί τσε

σητε οι ίδιοι να σκεφθήτε καλά,
 αλλά είτε πλανηθήτε από άλλους,
 είτε φοβηθήτε από οποιον δήποτε
 φόβον δηλ. από λόγγην από φοβε-
 ρισμούς και από τα τέτοια, τότε
 δεν θα σας διοική η ίδια Σας θέλη-
 σις, θα γίνουν βουλευταί άνθρω-
 ποι, οι οποιοι δεν θα φροντίζου
 δια το καλόν Σας αλλά δια τα
 συμφεροντά των και τέλος δεν θα
 είσθε καθώς το Σύνταγμα Σας θέ-
 λει· τότε αν ο υιός του δυνατού
 είνε εις τον κλήρον δια στρατεύσι-
 μος θα εξαιρηται ως σακάτης και
 ως ανήλικος και το παιδι μόνον
 του πτωχού θα πηγαίνη στρατιώ-
 τής· τότε θα έρχεται το απόσπα-
 σμα και θα Σας ζητή κόττα πήττα
 και θα σας κτυπάη και σβερκιαίς,
 τότε θα έρχεται ο εισπράκτορας να
 Σας πωλή το τσουκάλι και θα Σας
 σύρη εις την φυλακήν δια πέντε ή
 δέκα δραχμάς, ενώ ο δυνατός ας
 χρεωστει χιλιάδας, δεν θα τον πει-
 ράζουν, και τόσα άλλα οπου τα
 γνωρίζετε· ενώ αν διορίσητε αν-
 θρώπους ιδικούς Σας οπου ξεύρου
 τα βάσσανά Σας, τότε και μια ξυ-
 λιά ενός χωροφύλακος λ.χ. και η
 παραμικρά παρανομία θα ήνε μια
 μεγάλη προσβολή εις τον πολίτην.
 διότι ο πολίτης θα υπάγη εις τον
 αληθινόν αντιπρόσωπόν του και
 θα του παραπονηθή και αυτός δεν
 θα του ειπή «έννοια σου θα φροντί-
 σω... έτσι είνε ο καιρός...» αλλά
 θα υπάγη εις την βουλήν να το εί-
 πη και το έθνος, οι βουλευταί θα
 φωνάξουν τον αρμόδιον ύπουργόν
 θα του ειπούν τι έγεινε; θα ζητή-
 σουν ικανοποίησιν να τιμωρηθή ο

si u do sidaghtmai, an(po) nuk frodisni të skepseni mirë vetëmë, edhe ndonjë njetrë u keshënjë ite me foverë ite me simfëro, ahjera nuk do të dhüqiseni ashtu çë doni, do të bënenë vulefte ata çë nuk do frodisnjënë për të mirë tuaj, ala për simfero tirevet, edhe pastaj nuk do jeni eleftero si u do sidaghtmai. Ahjera i biri i fortit nuk do ve tahtiko, ala do të kseresetë për aniliko edhe sakkat, edhe i biri i ftohoit do ve vetëmë; ahjera do vinjë apospasmai edhe do tu kërkonjë kota, pita edhe do tu bjerë edhe jakanje; ahjera do vinjë ispraktori tu sjesë kudhë edhe do tu marre ndë filaqi, eno i forti lje të ketë ndë tirë miljera dhrahme nuk do të ngasënë, edhe të tjeratë tu dini; eno an dhiorisëni njerës tuaj çë dinë vasanitë tuaj edhe një batsë horofilakait, fjalja e ka, edhe një e vogëljë paraponi do të jetë një e madhe prosvoli ndë politit, pse polit ahjera do ve ndë i vërteti adiprosopoi i tia edhe nuk do të thetë «enja su do frodisën... çë piraksën për një batsë.... ashtu ishtë geroi...», ala do të ve ndë vuli të thetë edhe vuleftetë do thërrësënë ipurghonë t' e pienjënë çë u bë, do t' i kërkonjënë ikano-

μέρος του, θα είσθε ελεύθεροι όπως σας θέλει το σύνταγμα· αν δεν φροντίσετε να σκεφθείτε καλά οι ίδιοι, και κάποιος άλλος θα σας γελάσει (παρασύρει), είτε με φοβέρα είτε με συμφέρον τότε δεν θα σας διοικήσουν έτσι που (όπως) θέλετε, θα γίνουν βουλευταί αυτοί που δεν θα φροντίσουν για τα καλά (συμφέροντα) σας, αλλά για το συμφέρον τους, και μετά δεν θα είστε ελεύθεροι όπως σας θέλει το σύνταγμα. Τότε ο γυιός του δυνατού (ισχυρού) δεν θα πάει ταχτικός (κληρωτός, στρατιώτης), αλλά θα εξαιρεθεί για (σαν) ανήλικος και σακάτης, και ο γυιός του φτωχού θα πάει μόνον· τότε θα έλθει το απόσπασμα και θα σας ζητήσει κότα, πίττα και θα σας κτυπάει και στο σβέρκο (θα σας τραβάει από το γιακά): τότε θα έλθει ο εισπράκτορας να σας πουλήσει το πιθάρι και θα σας πάρει στη φυλακή, ενώ ο δυνατός ας έχει αποδικά τους χιλιάδες δραχμές δεν θα τον πειράξουν, και τα άλλα που γνωρίζετε· ενώ αν διορίσετε ανθρώπους δικούς σας που γνωρίζουν τα βάσανά σας και ένα χαστούκι του χωροφύλακα, ο λόγος το έχει, και ένα μικρό παράπονο θα είναι μια μεγάλη προσβολή στον πολίτη, γιατί ο πολίτης τότε θα πάει στον αληθινό αντιπρόσωπό του και δεν θα του πει «έννοια σου θα φροντίσω... τι πειράζει για ένα χαστούκι... έτσι είναι ο καιρός...», αλλά θα πάει στη βουλή να το πει και οι βουλευτές θα φωνάξουν τον υπουργό να του πουν τι έγινε, θα

φταίξη ντέ μός γκνέκόνετέ άχέρα ι
χαλάσέν ύπουργόι μέ βουλήνέ, εδέ
ντίνι τσέ πέσόν ύπουργόι; πάφετέ.
Αστού ντό ντρέκενέ πούνετέ εδέ
νούκ ντο μπένενέ άδικί.

Πολίτι! Ντέ χέρέ ντέ τρέ βγζέτ
ου θέρέτ μέμα γζούαϊ, πατρίδα, τέ
γίπνι γνώμνέ τούαϊ εδέ τ' έκλέ-
ξένι ατά τσέ ντουανέ πατρίδένέ,
ντουανέ δόξένέ ε πατρίδεσέ· ντό τ'
εκλέξένι άτα τσέ ντό τέ βούανζένέ
τέ μίρατέ τούαϊ, ύπόληφινέ τούαϊ
ντέ άτα ντο βένι τέ κλζάνι παρα-
ποννίτέ τούαϊ εδέ τέ κέκλιατέ τσέ
πέσόνι γκά εξουσία, άτα ντο τ'
υπερασπίσζένέ δικαιώματάτέ
τούαϊ.

Ντόνι τέ σίχνι σά ι μάθ ι-
στέ δικαιωμαϊ γιούαϊ; βέζντόνι σά
τέ μίρα ου τάξέν κυβέρνησι τσέ
ντό μπένζέ ντέ γκίθι δήμο. τάξέν
σχολίνζε, τάξέν ειρηνοδικείε, τάξέν
ούρε, ού τάξέν τούτι τέ μίρατέ,
αρέν τέ γίπνι φήφονέ τούαϊ ντέ ύ-
πουργόι Σίμο εδέ ντέ δημαρχόι
Σκούφο, εδέ πασταϊ ι χαρόν τούτι.
αρέν τέ ντάλζένέ βουλευταϊ νζέρές.
τσέ νόκ ντίνε καϋμότέ εδέ βας-
σαννίτέ τσ' υποφέρέν σπρίτι γζούαϊ
γκά μεταβατικότε εδέ ισπράκτορι-
τέ. Ατα νόκ ντίνε μέ τσέ καϋμό
εδέ ντζέρσέ. ντζίρι μπουκένέ, ου
γκαρκόνζένέ μέ τέ τζέρέ φόρο!

πταίστης και θα περιμείνουν το
αποτέλεσμα, εάν δεν τιμωρηθή τα
χαλά ο υπουργός με την βουλήν
και ηξεύρετε πόσον κοστίζει αυτό
εις τον ύπουργόν; ειμπορεί να παυ-
θή. Ετσι θα έλθη η τάξις και δεν θα
γίνωνται άδικίαι.—

Πολίται! Μια φορά εις τα
τρία χρόνια σας προσκαλεί η μητέ-
ρα μας, η πατρίς, νά δώσητε την
γνώμην Σας και να εκλέξητε
εκείνους που αγαπούν την πατρί-
δα, θέλουν την δόξαν της, θα εκλέ-
ξητε τους φύλακας της ελευθερίας
Σας, τους φύλακας της περιουσίας
Σας, τους φύλακας της τιμής Σας,
προς αυτούς θα υπάγητε να ειπήτε
τα παράπονά Σας να διηγηθήτε τα
κακά, όπου υποφέρετε από την
εξουσίαν και αυτοί θα υπερασπι-
σθούν τα δικαιώματά Σας.

Θέλετε να ιδήτε πόσον μεγά-
λον είνε αυτό το δικαίωμα Σας;
κυττάξτε πόσα καλά υπόσχεται η
κυβέρνησις ότι θα κάμη τόρα εις
κάθε δήμον, υπόσχεται σχολεία,
υπόσχεται ειρηνοδικεία υπόσχεται
γεφύρας, Σας υπόσχεται όλα τα
καλά, αρκεί μόνον να δώσητε την
φήφον σας εις το ύπουργόν της τον
Σίμον⁷ και εις τον Δήμαρχόν της
τον Σκούφον,⁸ αρκεί να έβγουν
βουλευταϊ πρόσωπα που δεν γνω-
ρίζουν τι καϋμούς, τι βάσσανα
υποφέρει η καρδιά Σας από τους
εισπράκτορας και από τα μεταβα-
τικά. Εκείνοι δεν γνωρίζουν με τι
κόπους με τι ιδρώτας με τι κιν-
δύνους αποχτάτε τον άρτον Σας!
και καθ' ημέραν με νέους φόρους
βαρύνουν τον τράχηλόν Σας!

pÿs, edhe do të gjëkonetë ai që fteksi, ndë mos gjëkonetë ahjera i halasën ipurghoi me vulinë, edhe dini që pëson ipurghoi? papsetë. Ashtu do ndreqjenë punëtë edhe nuk do bënenë adhiki.

Polit! Një herë ndë tre vjet u thërret mëma juaj, patridha, të jipni ghnomënë tuaj edhe të ekleskeni ata që duanë patridhënë, duanë dhoksënë e patridhësë; do të eklekseni ata që do të ruanjënë të miratë tuaj, ipolipsinë tuaj, ndë ata do veni të kljani paraponitë tuaj edhe të këqjatë që pësoni nga eksusia, ata do të iperaspisenjënë dhieqomatatë tuaj.

Doni të shihni sa i math-(dh)ë ishtë dhieqomai juaj? vëzhdoni sa të mira u taksën qivernisi që do bënje ndë gjithë dhimo; taksën skoljinjë, taksën irinodhiqie, taksën ure, u taksën tuti të miratë, arrën të jipni psifonë ndë ipurghoi Simo edhe ndë dhimarhoi Skufo, edhe pastaj i harron tuti, arrën të daljënë vulefte njerës që nuk dinë kajmotë edhe vasanjitë, që ipoferën shpirti juaj nga metavatikotë edhe ispraktoritë. Ata nuk dinë me që kajmo edhe ndjersë nxiri bukënë, u ngarkonjënë me të tjerë foro!

Doni të shihni që vëljen dhieqomai juaj? vëzhdoni qivernisinë për të petihjënjë, papsën dhimarhotë edhe dhio-

του ζητήσουν ικανοποίηση, και θα τιμωρηθεί αυτός που έφταιξε· εάν δεν τιμωρηθεί τότε τα χαλά ο υπουργός με τη βουλή, και ξέρετε τι παθαίνει ο υπουργός; παύεται. Έτσι θα γίνονται οι δουλειές και δεν θα γίνονται αδικίες.

Πολίτες! Μια φορά στα τρία χρόνια σας καλεί (φωνάζει) η μητέρα σας, η πατρίδα, να δώσετε τη γνώμη σας και να εκλέξετε αυτούς που θέλουν την πατρίδα, θέλουν τη δόξα της πατρίδας. Θα εκλέξετε αυτούς που θα φυλάξουν τα αγαθά σας, την υπόληψή σας, προς αυτούς θα πηγαίνετε να κλαίτε τα παράπονά σας και τα κακά (συμφορές) που πάθατε από την εξουσία, αυτοί θα υπερασπισθούν τα δικαιώματά σας.

Θέλετε να δείτε πόσο μεγάλο είναι το δικαίωμά σας; Κυττάχτε πόσα καλά σας έταξε η κυβέρνηση ότι θα κάνει σε κάθε δήμο· τάζει (υπόσχεται) σχολεία, υπόσχεται ειρηνοδικεία, υπόσχεται γέφυρες, σας υπόσχεται όλα τα καλά, μέχρι να δώσετε την ψήφο στον υπουργό τον Σίμο⁷ και στον δήμαρχο τον Σκούφο⁸, και μετά τα ξεχνά όλα· μέχρι να βγάλει βουλευτές ανθρώπους που δεν γνωρίζουν τους καημούς και τα βάσανα που υποφέρει η ψυχή σας από τα μεταβατικά και τους εισπράκτορας. Αυτοί δεν γνωρίζουν με τι καημό και ιδρώτα βγάξετε το ψωμί, σας φορτώνουν με νέους φόρους!

Θέλετε να δείτε πόσο αξίζει το δικαίωμα σας; Κυττάχτε την κυβέρνηση, για να πετύχει, παύει

Ντόννι τέ σίχνι τσέ βέλζέν δικαίωμαϊ γζουαϊ; βέζντόννι κυβέρνησινέ πρ' τέ πετίχζένζέ παφέν δημαρχότε εδέ διορίσέν δήμαρχο τέ τρέτένέ πάρεδρο, ένῶ νόμι θότε τσέ πρεφ τέ διορίσετέ ι πάρι πάρεδρο τέργχόν φαλιδοκέρετέ¹⁰ ε δημαρχισέ εδέ Νομαρχισέ πρ' του πλανέφένζένέ ή του φοβερίσένζένέ.

Πολίτ! Σύνταγμαϊ θότε τσέ ιστέ παρανομί Κυβέρνησι τ' άνακατώσετέ με δυναμί τέ σάγζα εδέ έπιρροή ντ' έκλογή, νούκ' ιστέ πούνε ε σάγζα, έκλογήα ιστέ δικαίωμα ι λαόιτ. Ε σίχνι φόρτ μίρε τσέ Κυβέρνησι πρ' συμφέρο τέ σάγζα ανακατόσετέ, νούκ' πρέφ λοιπόν τέ σίννι φήφο ντέ άτα τσέ ου προτίνέν, φέ ντό τι κέννι ταουλιζετέ.

Βέζντόννι μίρε λοιπόν πρ' νζέ ιστ' ινέ ζότι πρ' βλαζρί! πρ' γκζάκου τσ' ου ντερθ πρ' ελευτερ! Γνώμη γζουαϊ, φήφογζα γζουαϊ ιστέ ελευτερία γζουαϊ, ιστέ βζόι, ύπόληφι εδέ πρόοδοι γζουαϊ μός ε σίννι κου τ' άρένη άλλά συλλογίσουννι μίρε φέ ντο τέ σχόννι τρέ βγζέτ μίρε ή κέκι, σί ντο στρόννι άστου ντό φλζέννι.

Γκέγκιουννι εδέ φιλοϊτ ι Χρίστιτ ργέντιτ τσέ θότε ντέ βαγγέλ, «Κέρχόννι εδέ ντο τέ τσζόννι, μπίννι ντέρένέ εδέ ντο του χάπένζένέ, φε κούς κέρχόν τσζόν εδέ κούς πζέκ ι χάπένζένέ» σι του θόι

Θέλετε να ιδήτε πόσον αξίζει το δικαίωμα Σας; κυττάξετε πώς παύει τους δημάρχους και παρανόμως διορίζει τον τρίτον πάρεδρο⁹, κυττάξετε, πώς παραβλέπει και στέλλονται όλοι οι υπάλληλοι της Δημαρχίας και Νομαρχίας δια να Σας επηρεάσουν.

Πολίται! το Σύνταγμα θεωρεί παρανομίαν να επεμβαίνη η εξουσία με την επιρροήν της και την δύναμίν της εις τας εκλογάς, διότι δεν πρέπει όλως διόλου να επεμβαίνη η Κυβέρνησις, δεν είνε έργον της. Τούτο είναι δικαίωμα του λαού· ότι δε η Κυβέρνησις επεμβαίνει το βλέπετε φανερά, και θα ειπή ότι τα πρόσωπα τα οποία σας προτείνει είνε καλά δια την Κυβέρνησιν όχι δια Σας.

Προσέξατε λοιπόν, Πολίται, δια το όνομα του Θεού, δια το όνομα του χυθέντος αίματος των αδελφών Σας, δια το όνομα της ωραίας ελευθερίας! Η γνώμη Σας, η ψήφος Σας είναι η ελευθερία Σας, η ζωή Σας, η περιουσία Σας, η τιμή Σας, το μεγαλείον Σας! δεν πρέπει ν' αδιαφορήσητε, δεν πρέπει να φοβηθήτε, δεν πρέπει να επηρεασθήτε! Προσέλθετε εις τον βωμόν της πατρίδος ίνα με σκέψιν γνωμοδοτήσητε.

Πριν τελειώσωμεν Σας υπενθυμίζωμεν και τα χρυσά και άγια λόγια του Θεού μας Ιησού Χριστού «ζητείτε και θα εύρετε, κτυπάτε και θα Σας ανοίξουν, διότι όποιος ζητεί ευρίσκει και όποιος κτυπά του ανοίγουν». Σαν να Σας έλεγε

risën dhimarho të tretënë pa-redhro, eno nomi thotë që preps të dhiorisetë i pari pare-dhro, tërgon psalidhigerëtë¹⁰ e dhimarhisë edhe Nomarhisë për t' u planepsënjenë i t' u foverisënjenë.

Polit! Sidaghmai thotë që ishtë paranomi Qivernisi të anakatosetë me dhinami të saja edhe epiroi ndë ekloghji; nuk ishtë pune e saja, eklogh-jia ishtë diqeoma i laoit. E shihni fort mirë që Qivernisi për simfero të saja anakatose-të, nuk preps lipon të shtini psifo ndë ata që u protinën, pse do të keni tauljetë.

Vëzhdoni mirë lipon për një ishtë inë Zot! për vllazëri! për gjaku që u nderth për ele-fteri! Ghnomi juaj, psifoja juaj ishtë elefteria juaj, ishtë vjoi, ipolispi edhe proodhoi juaj! mos e shtini ku të arrënj ala siloghjisuni mirë pse do të sh-koni tre vjet mirë i(=ose) keq, si do shtroni aştu do fljeni.

Gjegjuni edhe filoit i Hri-stit ërgjëndit që thotë ndë va-gjeljë. «Kërkoni edhe do të çoni, bini edhe do t' u hapënje-në, pse kush kërkon çonj edhe kush pjekë i hapënjenë» si tu thoj njasuni për diqeomata

τους δημάρχους και διορίζει δή-μαρχο τον τρίτο πάρεδρο,⁹ ενώ ο νόμος λέει ότι πρέπει να διορίσει τον πρώτο πάρεδρο, στέλνει τους υπαλλήλους της δημαρχίας και της Νομαρχίας για να σας επηρεά-σουν ή να σας φοβερίσουν.

Πολίτες! Το σύνταγμα λέει ότι είναι παρανομία η Κυβέρνηση να ανακατεύεται με τη δύναμή της και την επιροή στην εκλογή· δεν είναι δουλειά της, η εκλογή είναι δικαίωμά του λαού. Το βλέπετε πολύ φανερά ότι η Κυβέρνηση για το συμφέρο της ανακατεύεται, δεν πρέπει λοιπόν να ρίξετε ψήφο σε αυτούς που σας προτείνει, γιατί θά έχετε ταούλια.

Προσέξτε καλά λοιπόν γιατί ένας είναι ο Κύριος μας (=για όνο-μα του θεού)! για την αδελφω-σύνη! για το αίμα που χύθηκε για την ελευθερία! Η γνώμη σας, η ψήφος σας είναι η ελευθερία σας, είναι το βίος, η υπόληψη και η πρόοδος σας! μην την ρίχνετε όπου σας την ζητούν αλλά συλλογισθεί-τε καλά γιατί θα περάσουν τρία χρόνια καλά ή κακά, όπως θα στρώσετε έτσι θα κοιμηθήτε.

Ακούστε και τα λόγια του Χριστού του ασημένιου που λέει στο Ευαγγέλιο. «Ζητάτε και θα βρείτε, χτυπάτε και θα σας ανοί-ξουν, γιατί όποιος φάχνει βρίσκει και όποιος χτυπά του ανοίγουν», σαν να σας έλεγε νοιασθήτε για τα

νιάσουννι πρ' δικαιώματα τούαϊ
 μός πρίσννι τω α γιάπέ νιάτρέ φέ
 τέ πάκέ γιάν' ατά τσέ πα τέ μός
 κέρκός δικιονέ τέντε τα γιάπένέ, γι
 νούκ ταγχασένέ κούρ νούκ'ε ντιέκ.

Ύνοιασθήτε δια τα δικαιώματά
 Σας μην αδιαφορήτε και περιμένε-
 τε από άλλους να Σας δικαιώσουν·
 όταν αδιαφορή κανένas δια τα δι-
 καιώματά του πολλά ολίγους θα
 εύρη γενναίους να του τα δώσουν
 ή να τα αφήσουν ανέγγιχτα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ», Μαχητική, αντιμοναρχική πολιτική και φιλολογική εφημερίδα της Αθήνας. Το πρώτο φύλλο δημοσιεύτηκε με αρχισυντάκτη τον Οδυσσέα Ιάκωμο, στις 4 Νοεμβρίου 1859 και συνέχισε να εκδίδεται μέχρι το 1863 (Από τα μέσα του 1861 - φύλλο 161 - μετωνομάσθηκε σε «Μέλλον της Ελλάδος»). Βλ. λήμμα στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Παύλου Δρανδάκη, Β' Έκδοση Τόμ. ΙΣΤ', και Ιστορία Ελληνικού Έθνους Εκδοτικής, Αθήνα 1977, Τομ. ΙΓ' σελ. 189.
2. Βλ. Ιστορ. Ελλην. Έθνους Εκδοτική ο.π., σελ. 188.
3. Παραμύθια από την Αττική έχουν δημοσιεύσει ο Κων. Δ. Σωτηρίου Λαογρ. Α' (1909) σελ. 82-106 και Β' (1910) σελ. 89-120, ο Πέτρος Α. Φουρικής, Αθηνά 44(1932) σελ. 28-76 και 45(1933) σελ. 49-181 και ο G. Wiegand, Balkan-Archiv II (1926) σελ. 179 κε.
4. Με το -έ αποδίδεται το -ε κωφό της αρβαντίτικης διαλέκτου (Αλβανικό ë = këmbë, e muet της γαλλικής κλπ.)
5. Η μετάφραση δεν είναι κατά λέξη απόδοση του αρβαντίτικου κειμένου, αλλά είναι παράφραση, γιατί τον ομιλητή τον ενδιαφέρει περισσότερο η εννοιολογική απόδοση του λόγου του, πράγμα φυσικό άλλωστε, αφού πρόκειται για προεκλογική ομιλία και όχι για φιλολογικό κείμενο.
6. Το -j χρησιμοποιείται αντί του συμβόλου ? , το οποίο συμβολίζει το φθόγγο γιώτ (j) πριν από την επίσημη καθιέρωση του λατινικού αλφαβήτου για την γραφή της αλβανικής γλώσσας. (Το ίδιο σύμβολο χρησιμοποιούν οι παλαιότεροι γραφείς της αλβανικής γλώσσας όπως ο Σωτηρίου στα «Αλβανικά ασμάτια και παραμύθια», Λαογρ. Α' (1909) και Β' (1910)).
7. Ευστάθιος Σίμος. Υπουργός των Οικονομικών κατά τα έτη 1860 και 1861 στις δυο διαδοχικές κυβερνήσεις του Αθάν. Μιαούλη Βλ. Ιστορία Ελλην. Έθνους Εκδοτικής Αθηνών 1977 Τόμ. ΙΓ' σελ. 188, και λ. στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια «Παύλου Δρανδάκη», Έκδοση Β', Τόμ. ΚΑ' σελ. 849. Ακόμη το όνομα του Ε. Σίμου αναφέρεται ανάμεσα στα ονόματα των νεοεκλεγμένων Δημοτικών Συμβούλων κατά την δεύτερη εκλογή του Γ. Σκούφου στον Δήμο της Αθήνας το Σεπτέμβριο του 1861. Βλ. Γ.Π. Παρασκευοπούλου, Οι Δήμαρχοι των Αθηναίων (1835-1907), Αθήνα 1907, σελ. 228.
8. Γεώργιος Σκούφος. Τρεις φορές δήμαρχος της Αθήνας κατά τα έτη 1857-1861, 1861-1862 (παύθηκε από την προσωρινή κυβέρνηση του Δημητρίου Βούλγαρη στις 11 Οκτωβρίου 1862) και 1866-1870. Βλ. Γ. Π. Παρασκευοπούλου, ό.π. σελ. 216 κε., Δημ. Λαμπίκη, Τα εκατό χρόνια του Δήμου Αθηναίων, 1938 ό.π. σελ. 41 κε. και Ιστορία Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική σελ. 251.
9. Πιθανόν να εννοεί τις δημοτικές εκλογές του 1857, όπου μεταξύ των υποψηφίων Κ.

*tuaj, mos prishni tu a japë
njatrë pse të pakë janë ata që
pa të mos kërkosh dhiqjonë të-
nde t' a japënë, i nuk të gasënë
kur nuk e djek.*

δικαιώματά σας, μην περιμένετε να σας τα δώσει άλλος, γιατί λίγοι είναι αυτοί που όταν δεν ζητήσεις το δικίο σου θα στο δώσουν, ή δεν θα σε εξαναγκάσουν (πειράξουν), όταν δεν τους καις (δεν τους ενοχλείς).

Βρυζάκη, Μ. Βουζίκη και Γ. Σκούφου, που υποδείχτηκαν για το αξίωμα του Δημάρχου, διορίστηκε δήμαρχος ο τελευταίος. Βλ. Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια «Π. Δρανδάκη», Β' Έκδοση, Τόμ. Β', λ. Αθήναι, σελ. 214.

10. Ενωεί τους υπαλλήλους με φράγκικα ρούχα, που ήταν ψαλιδισμένα πίσω. Οι νεωτερισμοί αυτοί έκαναν πάρα πολύ κακή εντύπωση στους συντηρητικούς αρβανίτες γι' αυτό και τους αποκαλούσαν κοροϊδευτικά «ψάλιδοκερατάδες» (ψαλιδοκέρετέ).

ΠΕΤΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ-ΑΓΓΕΛΟΥ

Summary

A PRE-ELECTION SPEECH IN THE GREEK-ALBANIAN DIALECT OF ATTICA

The above mentioned speech written both in the Greek-Albanian dialect and in Greek was published in the anti-monarchical newspaper «The Future of the Fatherland» in the year 1860. This speech is very important as it is one of the very few existing examples in prose of the Greek-Albanian dialect as spoken in Attica, which is today virtually non-existent. One can also deduce from the speech that the Greek-Albanian population of the countries of Attica and Boeotia must have played an important part in the political development of Greece during the past century.

PETROS PHILIPPOU-ANGELOU